

BARSKT **kvindeliv**
I SIBIRIEN

Natasjas mand, Alexander, udvælger træk-renerne fra rensdyrflokken, som gennes sammen med hjælp fra hyrdehunde.

I det nordvestlige Sibirien, i et af Ruslands mest øde områder, ligger Jamahalvøen - et endeløst tundra-område, som er mere end dobbelt så stort som Danmark. Her lever nomaderne, som de har gjort det i århundreder, på konstant vandring med deres rener. Kvinder og mænd fører en barsk tilværelse på naturens betingelser, og de gammeldags traditionelle kønsrollemønstre eksisterer i bedste velgående. FEMINA har mødt Natasja og hendes familie.

TEKST OG FOTO: GERNER THOMSEN

Natasja Khorolja indfanger behændigt tre af sine rensdyr, spænder dem for den hjemmelavede kane af træ og drøner i fuld fart ud over isen og den sibiriske tundra, mens formiddagssolen for-gæves prøver at bryde igennem og tage kampen op med den bidende nordenvind og isnende kulde. Sønnen på otte måneder ligger varmt og godt indpakket i vuggen ved siden af Natasja, beskyttet mod kulden af flere lag rensdyrskind. Hun sætter kursen mod landsbyen Panaevsk: En slædetur på 40 kilometer gennem sne og is med et spædbarn ved sin side vil nok kunne skræmme de fleste, men ikke den 38-årige Natasja. Det er hendes sjette barn, så hun har

prøvet turen før. Hun ved, hvor vigtigt det er, at barnet får sine børnevaccinationer, inden vandringen nordpå mod Karahavet begynder om en uge. Sammen med seks andre familier skal Natasja og hendes mand i løbet af det næste halve år tilbagelægge 700 kilometer siddende på kaner trukket af kastrede rentyre, mens de driver en flok på 3.000 rensdyr foran sig. Familien vil være fuldstændig overladt til sig selv på tundraen. Næste mulighed for lægesøg er først om et halvt år, når familien igen passerer landsbyen på vej sydpå mod overvintrings-pladserne. Efter et par timer gør Natasja holdt i en lille flodsænkning, hvor der er læ for vinden. Hun

løfter vuggen op, så barnet, der ligger fastspændt under rensdyrskindene, kan komme til at få bryst. Den halvåbne frakke er stor nok til, at den kan nå rundt om vuggen og beskytte barnet mod kulden, i de få minutter det varer. Inden turen mod landsbyen fortsætter, drikker Natasja en kop rygende varm te fra termokanden og spiser et stykke tørret rensdyrkød. Hun bærer kødet i en pose, som hun holder gemt under frakken, så det ikke fryser til.

SER FØRST FORÆLDRENE OM ET PAR MÅNEDER

Om aftenen er Natasja tilbage i lejren hos familien. Hun spænder rensdyrene fra, og de løber straks hen til resten af flokken, der står samlet 500 meter fra familiens tjum, et telt, der minder om indianernes tipi. En time senere dukker Natasjas mand op i horisonten. Han hedder Alexander og er 41 år. På kanen ligger en sæk med fem ryper, som han har skudt i skoven et par kilometer væk, en distance, han har tilbagelagt på brede træski. Om livet bærer han et bælte med en nyslebet kniv, som han bruger til at rense fuglene med. Indmaden

kaster han hen til de fastbundne hyrdehunde, der slås om den uventede lækkerbissen. Inde i teltet rækker Alexander ryperne over til Natasja, tager sin anorak af og banker med en kæp de lange rensdyrstøvler rene for sne. Han ser pakken med cigaretter, som hun har købt til ham inde i landsbyen, finder tændstikkerne frem og slænger sig på et rensdyrskind med en tændt cigaret i den ene hånd. Med den anden hånd sætter han vuggen i bevægelse. Vuggen er hængt op i et reb. Udenfor blæser det op, mens hundene er faldet til ro. Indenfor knirer det i den rødglødende jernovn, der står på to aflange træplader midt i teltet, og duften af kogt rensdyrkød og stegte ryper breder sig. Lidt efter dukker Nikolaj og Vera på fem og syv år op, de kommer slæbende på en stor sæk isklumper, som der skal smeltes vand af; klumperne har de hugget op nede i den frosne sø med en økse. Parrets øvrige børn er på kostskole inde i landsbyen og ser først deres forældre om et par måneder, når sommerferien starter. Vera hjælper sin mor,

FORTSÆTTES SIDE 18

Natasja sidder på rensdyrskind i teltet sammen med de tre yngste af parrets i alt seks børn.

Alexander med sønnen Nikolaj på fem, som stolt holder en lasso.

BARSKT **kvindeliv** | SIBIRIEN

FORTSAT FRA SIDE 17

mens Nikolaj lægger sig på rendyrskindene for ligesom sin far at vente på, at aftensmaden bliver serveret. Et øjeblik efter sætter Natasja en stor gryde med kød frem, og familien spiser med fingrene, mens de sidder på rendyrskind omkring et lavt bord. Natasja hælder suppen op i tallerkener og deler rundt, først til Alexander, så til børnene og til sidst til sig selv. Alexander får endnu en portion suppe, før han mæt og veltilfreds

slår en bøvs, læner sig tilbage på skindene og venter på, at teen bliver serveret. Inden teen koger, når han at ryge endnu en cigaret. Vera er klar over, at hendes far skal have den største kop, når de drikker te. Natasja hælder helt op til kanten, mens Alexander godt selv vil dosere sukkeret.

SAGTE SNORKEN BLANDER SIG MED VINDENS SUSEN

Da alle er færdige med at spise, rydder Natasja bordet og vasker op med lidt vand og en gammel klud. Det

er blevet sengetid, og Alexander går udenfor for at sikre sig, at tingene er godt surret fast på slæderne, hvis det skulle blæse mere op i løbet af natten. Mens han forretter sit nødtørft, kan han i aftenskumringen skimte renerne, der med skarpe klove sparker sig ned til rendyrslavet under sneen. Indenfor har Natasja redt op. Alexander og børnene lægger sig til rette ved siden af hinanden på et blødt sengeleje af rendyrskind. De beholder de lange rendyrstøvler på og trækker anorakkerne op

over sig som en dyne. Natasja hælder vand på kedlen, så den er klar til at blive sat over ilden, når hun som den første står op næste morgen for at lave morgenmad til familien. Barnet skriger, men falder til ro, da det får mælk for sidste gang den dag. Temperaturen daler hurtigt til under frysepunktet inde i teltet, efter at ilden er døet ud. Natasja sikrer sig, at telt-døren er ordentligt lukket, inden hun lægger sig til rette for natten. Hun falder i søvn ved siden af manden og

børnene med den lange rendyrfrakke trukket helt op over hovedet. Snart hører man kun en sagte snorken, som blander sig med vindens susen hen over tundraen.

VORES ENESTE KONTAKT MED OM- VERDENEN

Jeg er på besøg hos nenerne, som er et nomadefolk, der lever i det nordlige Rusland, mellem Hvidehavet i vest og Tajmyr i øst. Vi skriver 2003, men her lever man i en helt anden tid: - Vi følger ikke med i, hvad der foregår uden

Nikolaj og Vera i teltet med deres lillebror i vuggen. Udenfor er frostgraderne høje.

for vores del af tundraen. Vores eneste kontakt med oververdenen er en radio, som vi en gang imellem bruger til at kalde statsbruget i Panaevsk, så de ved omtrent, hvor vi befinder os, siger Natasja. - For os er det ligegyldigt, hvad der foregår i Moskva og resten af verden, det vigtigste er vores rensdyr. Livet herude på tundraen har altid været det samme, hvad enten der var zarstyre, kommunisme eller demokrati i resten af Rusland, fortsætter hun. Jeg mindes, hvordan ingen havde hørt om 11. september, da jeg første gang mødte Natasjas familie i efteråret 2001. Selv om der var

gået tre uger efter den hændelse, der rystede en hel verden, var nyheden ikke nået herud, og det så heller ikke ud til, at det interesserede nogen særlig meget, da jeg fortalte om det. Nenerne er godt klar over, at de lever noget, andre vil kalde for et primitivt liv, men det er ikke nogen helt retfærdig beskrivelse: - Vi spiser rå kød, drikker rensdyrblod og flytter vores telt op til 50 gange på et år, men prøv at lade en russer fra Moskva klare sig selv herude på tundraen, og se, hvor længe han overlever. Han vil dø af sult og kulde, inden der er gået ret lang tid, siger

Alexander. Han forklarer stolt, hvordan nomadernes viden og færdigheder har udviklet sig og er gået i arv mellem generationer.

KVINDERNE STÅR OP FØR ALLE ANDRE

Jeg kan ikke undgå at bemærke den tydelige kønsrollefordeling, som findes herude: Set udefra ligner de fleste kvinders dagligdag hårdt arbejde uden en ledig stund. Kvinderne tager sig af alt, der har med madlavning, husholdning og børnepasning at gøre. De står op før alle andre for at tænde op og lave te til

FORTSÆTTES SIDE 20

Den yngste søn hænger ofte oppe under teltdugen i sin godt forede vugge.

Nomadernes børn lærer hurtigt at klare sig under de barske forhold om vinteren, når temperaturen falder til minus 40 grader.

BARSKT kvindeliv | SIBIRIEN

FORTSAT FRA SIDE 19

resten af familien. I løbet af dagen skal kvinderne passe børn, hugge brænde, hente vand og så i øvrigt stille mad og te på bordet foran manden flere gange om dagen. Der kan også komme uventet besøg fra nomader i nabolaget, som så skal vartes op. Er der småbørn i teltet, er der ekstra meget at se til. Spædbarnet ligger i sin vugge på et lag af rensdyrlav, som bliver skiftet flere gange om dagen. Når efteråret og vinteren kommer, bruger kvinderne de mørke aftener til at sy tøj af rensdyrskind til hele familien.

FRYGTET ULYKKE PÅ GRUND AF MENSTRUATION

Mændenes opgave er mere afgrænset. De skal passe flokken på 3.000 rensdyr døgnet rundt. Vagten går på skift, for det kan godt være hårdt arbejde at skulle holde øje med dyrene uanset vind og vejr. Det er vigtigt, at renerne bliver ledt hen til de optimale græsningsste-

der, men de må for alt i verden ikke blande sig med fremmede rensdyrflokke. Om vinteren er det også mændenes opgave at bygge de træslæder, som nenerne bruger til at transportere sig selv og deres ting på mellem bopladserne. Når familien skal flytte og træk-renerne udvælges, er det mændene, der svinger lassoen, mens kvinderne har til opgave at holde det reb, der lægges rundt om rensdyrflokken, så man kan holde den samlet. Her er det imponerende at se, hvordan kvinderne behændigt undgår at træde hen over reb, tøjler og styrestave, der ofte ligger spredt over det hele. Kvindens menstruation gør, at hun regnes for uren, og det er derfor bandlyst, at hun går hen over ting, der kan sættes i forbindelse med renerne. Overholder hun ikke dette, mener nomaderne, at familiens rener risikerer at blive ramt af ulykke - de kan blive syge, brække benene eller blive angrebet af ulve. I de tilfælde kvinden selv vælger sine træk-

Det frosne rensdyrkød saves i passende stykker og spises enten rå eller kogt. En særlig delikatesse til måltidet er et krus varmt rensdyrblod.

rener, løftes rebet, der holdes omkring flokken, så hun kan gå under det. Mændene vander lige hen over.

RESPEKTEN MELLEM MAND OG KONE

Hen ad vejen oplever jeg en gensidig respekt mellem Natasja og hendes mand - en respekt, som jeg ikke

lagde mærke til i starten. Når Alexander kommer tilbage efter at have vogtet over rensdyrflokken en kold vinter nat, er det med omsorg og tydelig respekt for hans arbejde, Natasja skænker te og serverer mad. Han får de bedste kødstykker med de største fedtbræmmer, for Natasja er godt klar over, at en

person taber mange tusinde kalorier ved blot at skulle holde varmen i minus 25-graders kulde en hel nat igennem. Også Alexander omtaler altid Natasjas arbejde med stor respekt, ved at han f.eks. fremhæver det tøj, hun har syet ud af rensdyrskind til familien. Det par rensdyrstøvler, jeg har købt til mig selv inde i landsbyen, vækker ikke nogen beundring hos Alexander:

- De forstår ikke at sy det, så det kan holde til at blive brugt herude på tundraen, siger han, med tydelig henvisning til, at det forstår hans kone.

Den rollefordeling, jeg i begyndelsen syntes var uretfærdig, forekommer mig mere og mere at være et fornuftigt samarbejde mellem de to køn: Mand og kone er godt klar over, at de er afhængige af hinanden, eftersom det er fuldstændigt urealistisk at overleve alene på tundraen - og ingen af dem virker utilfredse med deres opgave:

- Hvordan skulle kvinden både kunne amme børn og vogte over rensdyrene om natten, spørger Natasja, da jeg kommer ind på emnet. En kvinde får typisk mellem seks og otte børn, og de fødes alle i teltet under primitive forhold.

VERDENS BARSKESTE LIVSFØRELSE?

Da jeg forlader nomadefamilien, er det med den følelse, at jeg har været vidne til noget, der må være tæt på at være verdens barskeste livsførelse.

Jeg er taknemmelig over at være blevet modtaget som et familiemedlem i disse rå omgivelser - man skulle tro, at folk her havde nok at gøre med bare at overleve. Gæstfriheden fortsætter lige til det sidste, da Alexander tilbyder et lift ind til landsbyen på rensdyrslæde. Der er plusgrader i luften, og renerne kæmper sig vej gennem den bløde sne, mens vi kører.